Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Biblia, lat

Mit Postilla litteralis von Nicolaus de Lyra, Expositiones prologorum von Guilelmus Brito, Additiones ad Postillam Nicolai de Lyra von Paulus Burgensis und Replicae contra Burgensem von Matthias Doering

Doering, Matthias

[Lyon], nach 7. Mai 1485, um 1488

Iohel propheta

urn:nbn:de:bsz:31-304045

Visual Library

ta idcirco nec reges nec tpa ſunt prenotata: quia eiſdeʒ temporibꝰ ac regibus quibus oſee ꝓpheta uerat: ⁊ ipſe ꝓphetauit. Ex tribꝰ igitur generibus rhetoꝝ hec[m] ſumũtur principia: ⁊ [n]tres ſunt argumentoꝝ partes: ex quibꝰ incipere ſolet omnis orator. Aut enĩ doci biles[o] aut [p]beniuolos aut [q]attẽtos auditores debet efficere. Hic[r] ergo ꝓpheta a[s] magnitudine cladiſ ſumens principiũ: coſqʒ qui audituri erãt volẽs ad penitẽtiã prouocare reddit attẽtos admirãs futurum malũ: vt conſiderantes véture cladis aſperitateʒ: ocius arriperent penitentiam. Johel interpretatur incipiens aut dñi deſcẽſus. Fatuel vero aut latitudo aut oſtium dei. Tropologice: hoc eſt ꝙ qui oſtium dei ⁊ ſcientiam habuerit aptam: recte incipit propheta⁊c.

Explicit argumentum.

ſus in verbis. Sunt autem tria genera cauſaꝝ circa que verſatur rhetor: ſicut dicit yſidorus.ij.ex.ſ. deliberatiuũ: demõſtratiuũ: ⁊ iudiciale Deliberatiuum genus eſt in quo de quibuſlibet vtilitatibus vite quid debeat fieri aut non debeat tractatur. Demonſtratiuum eſt in quo laudabilis perſona aut vituperabilis oſtẽditur. Judiciale in quo de ipſiꝰ pſone facto aut pene aut premij ſentẽtia dat. In prio ꝗ datur recte viuendi forma. in ſecundo diſcutiuntur merita. in tertiõ retribuũt ſiglis pene vl' premia. ⁊ in his tribus conſtat tota iſtius libri continẽtia.

l Ex tribus igitur generibus rheto. i. ex tribus generibus cauſaꝝ circa que verſantur rhetores

m Hec ſumũtur principia. i. hec de quibꝰ principaliter agitur in hoc libro: q2 hic agitur ſicut ⁊ in illis tribus cauſaꝝ generibus de moruʒ informatione: de meritoꝝ diſcuſſione. de iuſta omnium retributione: quorum primum auditores reddit dociles: quia docet vtilia. ſcd'ʒ reddit beniuolos. q2 agit de ſingulo ꝝ ꝓpalanda iuſticia: tertiũ reddit attẽtos ne incurrant penas ⁊ amittãt pmia: ⁊ iſta tria pertinet ad officiuʒ rhetorum, vnde ſubditur hic.

n Et tres ſunt argumẽtorum partes ⁊c. argumentuʒ dicitur. q. arguta. i. callide inuẽtũ: vel quaſi arguens mentem. arguit enim eam tanꝗ ignaram vt intra ſe de ignorantia confundatur.

o Docibiles. inſtruendo.

p Beniuolos. precando.

q Attentos. excitando. multipliciter exponũtur verba iſta.

r Hic ergo propheta ⁊c. Hic tangitur intentio prophete: que eſt prouocare malos ad penitentiam.

s A magnitudine cladis. hoc refertur ad narrationẽ cum dicitur. Reſiduum eruce comedit locuſta ⁊ reſiduum ⁊c. quia iiſdem temporibus ⁊c. iuxta illam regulã que datur in fine illius ꝓlogi. ſcilicet. Non idem eſt ordo ⁊c. vbi dicitur. In quibus autẽ prophetis tempus nõ preſertur in titulo: ſub illis eos regibus propheta ſſe ſub quibus ⁊ hi qui ante eos habẽt titulos prophetauerunt. Cetera plana ſunt. Qd' autem additur in quibuſdam biblijs. ſcilicet. Johel interpretatur incipiens aut domini deſcenſus: non eſt de prologo iſto ſed poſtilla quedam eſt

Explicit qualiſcũqʒ expoſitio iſtius ꝓlogi.

Incipit poſtilla fratris Nicolai de lyra ſup Johelẽ cũ additõnibꝰ ⁊ replicis. Ca.i.

Incipit Johel propheta.
Capitulũ.i.

u Erbuz[a] dñi qd' factũ ẽ ad iohel filiũ[b] fatuel. Audite[c] hec ſenes ⁊ auribus[d] pcipite oẽs habitatores terre: ſi factum ẽ iſtud in diebus veſtris aut in diebus patrũ veſtroꝝ. Super[e] hoc filijs veſtris narrate ⁊ filij veſtri filijs ſuis: ⁊ filij eoꝝ generationi alteré. Reſiduum[f] eruce[g] comedit[h] locu

Erbuʒ dñi. Hic in pricipio iohelis ꝓphete duo ſunt pnotãda. Primũ eſt quibꝰ ꝓphetauerit: ⁊ dicit hic hieronỹ. in prio ꝓlogo ſup hunc ꝓphetã ꝙ ꝓphetauit ad tribus iuda ⁊ hieruſa⁊ nullã oĩno fecit de decem tribubꝰ mentionẽ. Sʒ ipe in epiſtola ad paulinũ de ſtudio ſacre ſcripture ſeu de oĩbus diuine ſcripture libris dicit ꝯtrariũ ſic dicens. Johel filiꝰ fatuel deſcribit terrã. xij. tribuuʒ eruca: bruco: locuſta: rubigĩe vaſtante cõſumptã ꝓpter qd' de eiꝰ dicto ſalua ſui reuerentia parũ videtur tenẽduʒ in propoſito. ra. ſa. vero dicit ꝙ ꝓphetauit nõ ſolum cõtra duas tribus: ſed etiaʒ cõtra alias decem dicens: ꝙ hec ſterilitas terre ex dicta corroſione fuit in diebꝰ ioram filij achab: de quo hr. iiij. reg. ⁊ ꝙ ex h fames fuit in iudea generaliter p. vij. annos: ſic denũciauit heliſeus mulieri cuiꝰ filiũ ſuſcitauerat. iiij. reg. viij. Propt qd' illa mulier cũ filio ſuo iuit ad pegrinãdũ extra terrã. xij. tribuũ. ſ. in terrã philiſtinoꝝ vt ibidẽ hr. Erat etiã ipſa de. x. tribubꝰ: ꝓpter qd' in ſuo reditu acceſſit ad regeʒ iſrael: petens agros ſuos ſibi reſtitui qui in eiꝰ abſẽtia tanto tpe fuerãt ab alijs occupati: vt ibidẽ dr. Et ſic pʒ ꝙ illa fames nõ ſolũ fuit in terra duaꝝ tribuum: ſed etiã decẽ: ꝓpter qd' aliq expoſitores catholici ſequũtur hanc ſentẽtiã quã etiã intendo ꝓſequi. Scd'm eſt ꝗ tpe ꝓphetauit: de quo dicit hiero. in prologo ꝙ prophetauit iiſdem temporibꝰ quibꝰ ⁊ oſee. ſ. tpibꝰ oſie: ioathan: achã et ezechie reg iuda: ⁊ ſm hoc dictũ prophauit poſt ſterilitatẽ dictã: q2 oſias icepit regnare p plures annos poſt mortẽ iorã regis iſrl. vt pʒ ex. iiij. reg. ⁊ ſm hoc dictũ Johel nõ prophetauit de vaſtatione terre cauſata ab eruca bruco ⁊c. ſed ſolũ de vaſtatione per illas figurata ꝗ facta fuit poſtea p quatuor regna: vt plenꝰ infra eodẽ ca. appebit. Ra. ſa. vo dicit ꝙ prophauit tpe ioram regis iſrael: ita ꝙ ſic heliſeus pnũciauit famẽ futurã: ita iſte expſſit modũ veniẽdi. ſ. p corroſionẽ eruce bruci ⁊c. Et q2 hic modꝰ dicendi mihi videt probabilior: intẽdo eũ ſeq: tñ ſine piudicio alterius. His igit pmiſſis ad literã accedamꝰ que in duas ptes diuidit. ſ. in prohemiũ ⁊ tractatũ ꝗ icipit ibi. Reſiduũ. In prologo aũt ꝓpha prio notificat ex noĩe cũ dr. Verbũ dñi qd' factũ ẽ ad iohel: ⁊ ex genere cũ dr. b Filiuʒ fatuel. ⁊ fuit iſte propha ſicut ⁊ filiꝰ ſm regulã hebreoꝝ quã poſui in pncipio oſee. Scd'o audiẽtiũ attentio excitat cũ dr. c Audite hoc ſe. prio eos alloqtur eo ꝙ ſũt maioris reuerẽtie ⁊ intelligentie ⁊ alios cõſequẽter. d Et auribꝰ pcipite oẽs ⁊c. ſi factũ eſt iſtud. ſ. qd' poſtea ponit in tractu. In diebꝰ vr̃is aut in diebꝰ patrũ veſtroꝝ. q. d. nõ: q2 ibi accipit ſi pro nõ. Sʒ cõtra hoc videt qd' dr Exo. x. de locuſtis inductis ſup terrã egypti: ⁊ ſederũt i vniuerſis finibus eoꝝ inumerabiles ꝗles ante illud tẽpꝰ nõ fuerant nec poſtea future ſunt. Ad hoc rñdet ra. ſa. dicẽs: ꝙ licet ille locuſte fuerit plures ⁊ maiores ꝗ iſte tñ ꝗtuor plage hic poſite. ſ. de eruca ⁊ bruco locuſta ⁊ rubigine ſimul ſũpte fuerũt maiores ⁊ ſic intelligẽdũ eſt dictũ prophete ꝙ ꝗtuor tales peſtes ſimili mõ ſibi ſuccedẽtes nõ fuerãt tpibꝰ pteritis. e Sup hoc filijs veſtris narrate ⁊c. q2 hec prophetia eſt memoriter tenenda ⁊ p ſucceſſiones generationũ recolenda. ⁊ hoc videmꝰ impletum nõ ſolũ in iudeis ſed etiã xpianis. f Reſiduuʒ. Hic incipit tractatꝰ in ꝗ propheta prio pdicit deſolatoria: ſecũdo pmittit cõſolatoria. ibi. Nũc ergo. circa mediũ ſcd'i ca. Circa pmã partem cõſiderãdũ ꝙ de iſtis ꝗtuor plagis eruca bruco locuſta: ⁊

rubigine.dicūt expoſitores noſtri cōiter ꝙ nō fuit res geſta: qꝛ q̄r⁹ liber regū ꝛ ſcōs paralyꝑ.nullā de hoc faciūt mētionē:ſed ē sm̄ pabola:ſicut cū dr iudicū.ix. Dixerūt ligna ad rhamnū ꝛc. qꝛ hoc nūq̄ fuit in rerū natura ſed per ligna pabolice itelligū tur habitatores ſichem:per rhamnū vero Abimelech. Sic in pro/ poſito p iſta qua tuor noia hic po ſita.ſ.eruca ꝛc.in telligūtur pabo/ lice q̄tuor regna ſibi ſuccedētia q̄ iudeam corroſe/ rūt ꝛ vaſtauerūt ſcilicet aſſyrioꝝ chaldeoꝝ:greco/ rum: ꝛ romanoꝝ regnū vero pſa/ rū ꝛ medoꝝ ñ ſic legitur iudeā va ſtaſſe.imo plureſ reges fuerunt iu/ deis beniuoli vt cyrus:darius:ar taxerſes: ꝛ aſſu erus.Ra.ſa. vero econtrario dicit. ꝙ eſt tāci res ge ſta. ita ꝙ terrena ſcēia iudee ſic fu erunt quater ſuc ceſſiue vaſtata: ꝛ ex hoc ſecuta eſt fames quam pre dixerat heliſeus durans ſeptem annis: ꝛ ex hoc videtur ꝙ iſte quatuor peſtes non fuerūt eodē anno ſed in diuerſis:aliter nō videt ꝙ fames tamdiu duraret ꝑ ſterilitate vnius anni. Mō aūt poſtea ſubditur. Gens eñ aſcēde ſuper terraꝫ ꝛc. quaſi ex ponēs parabolā ꝓpoſitam de eruca bruco ꝛc. dicit ꝙ eruca ꝛ brucus ꝛ locuſta hic metaphorice dicūtur gens fortis: eo ꝙ de ſtruxerūt terrā ad modum exercit⁹ trāſeuntis. ꝛ ſic exponit illa que ſequūtur conſimiliter de gentibus ꝛ pplis terrā vaſtātiū. ſed vtriqꝫ dictū videtur deficere. Primuꝫ qꝛ ſit hic ita expreſſa mētio de iſtis corroſionibus terrenaſcentiū per erucā brucū ꝛc. ꝛ de fame inde ſequēte: qḋ nullo mō videtur eſſe tantū pabola nec valet argumētū inductum:qꝛ.iiij. Reg.heliſeus prenūcia/ uit hanc ſterilitatē:licet nō exprimat cām quam exprimit iohel ꝓpheta:ſicut ozia rege thurificante factus fuit terremotus ma gnus in hieruſalē:cuius mētionē nō facit.iiij. regū. ſed ſolū de plaga lepre inflicta ozie:ſed terremotus exprimitur amos.i.ꝛ za/ charie.xiiij. Similiter ſcōm dictum qꝛ ita ſit expreſſa mentio de gentibus terrā inuaſuris ꝙ nullo modo videt per hoc prophe ta ſignificare pabolice corroſiōeꝫ terre p erucā et brucū ꝛc. qꝛ lꝫ homines parabolice nominib⁹ animaliuꝫ deſignētur: ſicut vir conſtans dicit leo: rapax lupus: ꝛ huiuſmōi:tamē non ſic iue/ nitur econuerſo in ſcriptura.ſ.bruta noibus hominū vel genti um deſignari:ꝓpter qḋ ſaluo meliori iudicio videt mihi ꝙ cū dicitur hic. Reſiduū eruce ꝛc.ibi eſt ſimilis pabola ꝛ res geſta ſicut Hiere.xxvij.dicitur ꝙ portauit catbenas ligneas in collo ſuo.ꝛ ſic fecit ſm rei veritatē ꝛ rem geſtā.per hoc tamē deſigna tur incathenatio populi in captiuitatē ducēdi:ſicut fuit poſtea implerū tēpore ſedechie. Sic in ꝓpoſito ſm rem geſtā fuerunt quatuor deſtructiōes terrenaſcētiū per erucā brucū ꝛc. ꝛ p hoc ſignificabātur vaſtatōes maiores future p quatuor regna pre/ dicta. Igitur ſm hāc ſniam reſiduū huius ca. diuiditur i duas partes:qꝛ prio ꝓpheta pdicit vaſtationē:ſecūdo inducit ad la mētationē.ibi. Plange. Primā in duas:qꝛ prio ponitur figu/ ra:ſecūdo res figurata.ibi. Gens eñ. Figura eniꝫ fuit quadru plex corroſio terrenaſcētium:vt dictum eſt que fuit res in ſe ꝛ fi gura futuri: ꝛ quantum ad hoc dicitur.

g Reſiduū eruce. Eſt aūt eruca ꝓprie vmis naſcens in oleib⁹

h Comedit locuſta ꝛc. Differunt autem locuſta ꝛ brucus ſicut perfectum ꝛ imperfectū in eadem ſpecie. Fetus enim locuſte an

ſta: ꝛ reſiduū locuſte comedit bru cus.et[b] reſiduū bruci comedit ru bigo. Expgiſcimini[i] ebrii flete[k] ꝛ vlulate oēs q bibitis vinuꝫ in dul cedine:qm̄ periit ab ore veſtro. Gens eñ aſcēdit ſup[m] terrā meā fortis[n]:et innumerabilis. Dentes[o] eius vt dētes leonis:et molares e ius vt catuli leōis. Poſuit[p] vine am in deſertū:et ficū meā decorti cauit. Nudās ſpoliauit eā ꝛ pie cit: albi facti ſunt rami ei⁹. Plan ge[q] quaſi virgo accincta ſacco:ſup virū pubertatis ſue. Periit[r] ſacri ficiū ꝛ[s] libatio de[t] domo dñi: luxe runt[u] ſacerdotes miniſtri dñi. De populata[x] eſt regio luxit[y] humus: quoniā[z] deuaſtatuꝫ eſt triticū. Cō

teꝙ̄ habeat alas vocatur brucus:ſed quando eſt alatus tunc dicitur locuſta. b Et reſiduū bruci comedit rubigo. Eſt aūt rubigo viciū ſegetū quando vēto vrente pcuſſe non faciūt granuꝫ ꝛ ſi faciūt eſt raꝝ

i Expgiſcimini ebrij.i.aduertite ꝛ conſiderate iminēs vobis maluꝫ

k Flete quia deficiet vobis vinum in quo delectabamini:ex vinearū corroſione.

fuſum eſt vinū:et elanguit oleum. Confuſi[a] ſunt agricole: vlulaue runt[b] vinitores ſup frumēto vino et ordeo: quia periit meſſis agri. Vinea confuſa eſt: ꝛ fic⁹ elāguit Malogranatū ꝛ palma ꝛ malum et oia ligna agri aruerūt qꝛ confu ſum eſt gaudiū a filiis hoim. Ac cingite[c] vos ꝛ plangite ſacerdotes vlulate miniſtri altaris. Ingredi mini cubate in ſacco miniſtri dei mei: quoniā[d] interiit de domo dei veſtri ſacrificiū ꝛ libatio. Sancti ficate[e] ieiunium: vocate[f] cetum congregate ſenes omnes habita tores terre in domum dei veſtri: et[g] clamate ad dominum. A a a di ei: quia[h] ꝓpe eſt dies domini: et[i]

l Gens eñ. Hic conſe quēter ponitur res figu rata.ſ. vaſtatio iudee p quatuor regna ſupradi cta cum dicitur.

l Gens enim aſcendit id eſt aſcendet ꝛ loquit de futuro per modū pre ſentis ꝓpter certitudi nem ꝓphetie.

m Sup terrā meam. i. ſuper iudeā que ſpecia liter dicitur terra domi ni:eo ꝙ ibi vigebat cul tus eius.

n Fortis ꝛ innumerabi lis.talis eniꝫ fuit gens aſſyrioꝝ chaldeoꝝ gre coꝝ ꝛ romāoꝝ:vt pꝫ ex geſtis eorum.

o Dentes eius. in hoc deſignatur crudelitas e orum.

p Poſuit vineā meā in deſertū.iſti eñ exercit⁹ in iudea vineas excide runt ꝛ arbores fructife ras: ꝛ eas ꝑ parte dolauerunt ad faciendū machinamēta ꝛ alia exer citibus neceſſaria.vel aliter pōt dici:ꝙ hic accipitur vinea dñi pro po pulo iſrael ſm illud Eſa.v. Vinea eñ dñi exercituū domus iſrael eſt. quam domuꝫ iſti exercitus ſpoliauerunt bonis.ꝛ afflixerunt in perſo nis.

q Plange. Hic cōſequēter ꝓpheta inducit populū ad lamētationē ꝛ primo pro vaſtatione prima: ſecūdo ꝑ ſecūda in principio capit.ſe quentis. Prima in duas:qꝛ primo inducit ad fletū generaliter:ſecun do ſacerdotes ſpecialiter.ibi. Accingite vos. Circa primū dicit.

q Plange quaſi virgo. Virgo enim deſpōſata: ſi moriatur eius ſpō ſus anteꝙ̄ fruatur eius āplexibus hꝫ materiam magni luctus: ideo ponitur hic ꝑ exemplo ad deſignandū magnitudinē luctus iminētis. ideo ſubditur. r Periit ſacrificium de aialibus ꝛ terrenaſcentib⁹ licet enim de terrenaſcētibus aridis proprie diceretur fieri oblatio. ta men hic vocatur ſacrificiū large loquendo.

s Et libatio.de liquidis vt vino ꝛ oleo.

t De domo dñi.quia ꝓpter corroſionem terrenaſcentiū non habeba tur vnde talia poſſent fieri.

v Luxerunt ſacerdotes.ꝓpter defectum diuini cultus: ꝛ etiam ſui vi ctus qui erat de decimis ꝛ oblationibus.

x Depopulata eſt regio.carens habitatoribus.

y Luxit humus.priuata fructibus:ſicut econtrario dicitur ridere me taphorice quando plena eſt fructibus.

z Quoniam deuaſtatum eſt triticum. per quatuor plagas ſupradi ctas. a Confuſi ſunt agricole.fruſtrati ſpe ſui laboris.

b Vlulauerunt vinitores.ſicut ecōtrario ſolent cantare in abundan tia vindemie.ꝛ ex hoc patet litera ſequens.

c Accingite vos. Hic conſequenter inducit ſacerdotes ſpecialiter ad lamētū dicēs. Accingite vos.ſcilicet cilicijs in ſignum humiliationis coram deo: ꝛ ſubditur cauſa.

d Quoniam interijt de domo dei.ꝛ exponatur vt ſupra.

e Sāctificate ieiunium.id eſt diſponite vos ad deuote abſtinenduꝫ.

f Vocate cetum ꝛc. vt ex precibus multoꝝ impetretur diuina clemen tia:ideo ſubditur g Et clamate ad dominū a a a. In hebreo eſt vna dictio ꝛ ſonat ſic. aha. ꝛ eſt interiectio dolēris.

h Quia ꝓpe eſt dies dñi.id eſt dies ſue vindicte inferēde: ꝛ ideo mo nebat propheta ad dñm clamare:vt ſaltē tēperaret rigor ſue iuſticie.

i Et quaſi vaſtitas a potente veniet. ſcilicet a deo cuius vindicatio impediri non poteſt niſi per ſuam clementiam.

k Nunquid ꝛc. perierũt alimenta.i.cito perient. l De domo dei veſtri leticia ꝛ exultatio.q: leuite non cantabãt cantica leticie ſed magis lamẽtationis pro miſeria terre. m Computruerũt iumenta in ſtercore ſuo.q: ꝑpter ſterilitatẽ terre nõ habebãtur ſtramẽta ad ſufficiendum eis. n Demolita ſunt horrea.i.cõtẽta in horreis.

o Diſſipate ſunt apothece.i.conſumpta ſunt que erant repoſita pro victu.
p Quid ingemuit aial ꝛc. reſpõdet. Q: non ẽ paſcua eis.oia enim virentia fuerunt corroſa. Ideo exclamat ꝑpha dicẽs. q Ad te dñe clamabo. in orõe ꝑ ſublevatione noſtre miſie.
r Quia ignis comedit ſpecioſa deſerti. Ignes aũt ꝛ ignis flamam vocat ventũ vrentẽ ſegetes rubiginãtem: ꝛ etiã erucam: brucũ ꝛ locuſtã. q̃ ex ſua corroſiõe ita reddebant vegetabilia arida ac ſi cucurriſſent ibi ignis ꝛ flama.

quaſi vaſtitas a potẽte vẽiet. Nũquid[k] nõ corã oculis veſtris alimẽta perierũt: de[l] domo dei veſtri leticia ꝛ exultatõ. Cõputruerũt[m] iumẽta in ſtercore ſuo. Demolita[n] ſunt horrea: diſſipate[o] ſũt apothece: quoniã ↄfuſũ ẽ triticũ. Quid[p] igemuit aial: mugierũt greges armẽti. Quia nõ eſt paſcua eis. Sʒ ꝛ greges pecoꝝ diſperierũt. Ad[q] te dñe clamabo: q:[r] ignis comedit ſpecioſa deſerti: et flama ſuccẽdit oia ligna regionis. Sed[s] et beſtie agri quaſi[t] area ſitiens ymbreʒ: ſuſpexeſt[v] ad te: q:[x] exiccati ſunt fõtes aquaꝝ: ꝛ ignis devorauit ſpecioſa deſerti.

s Sed ꝛ beſtie agri.ſ.ſilueſtres. t Quaſi area ſitiens ymbres.i. deſiderans. v Suſpexerũt ad te.pre ſitis laſſitudine: ideo ſeq̃tur
x Q: exiccati ſunt fontes: ex vehemẽtia vẽti vrentis ſiccitatem cauſantis.

In ca. primo Iohelis vbi dicitur in poſtilla. Primũ eſt quibus ꝑphetauerit ꝛc.

Additio.

Verba hieronymi in hoc ꝓlogo poſita ſane intellecta nõ cõtrariãtur verbis ſuis in epl'a ad paulinũ ꝓut poſtillator eſtimare videt. Pro quo ſciẽdum ꝙ ſm q̃ ponit hiero. in hoc ꝓlogo tpa in q̃bus ꝑphetauit iohel eadẽ ſunt tꝑibus in q̃bus oſeas ꝑphetauit. ſ. in diebus ozie ioathan achã ꝛc. Sed oſeas ſepe noiat ephraim ꝛ ſamariã ad deſignãdũ ꝙ ibi loq̃tur de decẽ tribub': q̃rũ ciuitas metropolis erat ſamaria: ꝛ prim' rex.ſ. hieroboã fuit de tribu ephraim: ꝛ q̃nq3 nominat iudã ꝛ hierlm: vt deſignet ꝙ ibi loq̃tur de duab' tribub'. Sʒ ꝑpheta iſte iohel licet iſta q̃ ꝑphetauit p̃ſertim de eruca ꝛ bruco ꝛc. in tota terra iſraelis.ſ.xij. tribuũ cõtigiſſe intelligãtur: nũq̃ tamẽ in ſua ꝑphetia fecit mẽtionẽ de decẽ tribub'.ſ. noiando ephraim vel ſamariã ſicut oſeas ſed ſolũ iudã ſyon ꝛ hierlʒ. vt pʒ currẽti ꝑ totã ſuã ꝑphetiã: ꝛ ideo cũ dicit hiero. in ꝓlogo ſup hunc ꝑphetã ꝙ ad tribũ iuda ꝛ hierlm ꝑphetauit: nullã oino facies de. x. tribub' mẽtionẽ intelligẽdũ eſt ꝙ in tota ſua ꝑphetia nõ noiauit ephraim nec ſamariã nec aliquid hmõi ad decẽ trib' tm̃ ptinẽs. Qõ aũt dicit in epiſtola ad paulinũ ꝙ iohel deſcribit terrã. xij. tribuũ eruca bruco ꝛc. vaſtatã ꝛ cõſumptam. intelligẽdũ eſt ꝙ hec vaſtatio ad totã terrã. xij. tribuũ ſe extẽdit lʒ n̄ noiaſſʒ ſamariã ꝛ ephraĩ ꝛ hmõi. Qõ aũt iſta ↄtigiſſet et ĩ terra. x. tribuũ ſatis pʒ ex eo ꝙ allegat̃ in poſtilla ex hyſtoria. iiij. reg. Vnõ ꝙ poſtillator cõcludit ꝙ de dictis hiero. parꝫ videtur tenẽdũ in propoſito: manifeſtũ eſt minus rõnabilit̃ eſſe dictũ.

In eodem capitulo vbi dicitur in poſtilla. Similiter ſcðm dictum.

Additio.

Eũdẽ dictũ ſeu ſcða expoſitio nõ videt̃ rõnabilit̃ iprobari i poſtillatore. Nã bruta aialia inueniũtur in ſacra ſcriptura deſignari noibus hoim p̃ſertim ſub noib' collectiuis: ꝑpter certas coꝝ actõnes ſeu ꝓprietates q̃bus hoibus aſſimilãtur: vt cũ dr ꝓuer. xxx. Formice pplˢ infirm'. Lepuſcul': plebs inualida: itẽ cũ dr hic. Gens eñ aſcẽdit ſup terrã meã. Similit̃ pplˢ fortis ꝛ hmõi bene põt intelligi de locuſta que aſcẽdit ordiate ſic acies in bello. Vñ ꝓuer. vbi ſupra. Locuſta regẽ non habet.ſʒ egredit̃ ꝑ turmas. Facit etiã ꝓ iſta expoſitõe ſecũda q: in multis locis loq̃ndo ꝑpheta de iſta gẽte pplo vel exercitu: adiũgit hoc aduerbiũ ſimilitudis.ſ. q̃ſi vt cũ dr. Quaſi aſpect' equoꝝ aſpect' coꝝ: ꝛ q̃ſi equites ſic currũt. Manifeſtũ eſt aũt ꝙ in exercitib' chaldeoꝝ: aſſyrioꝝ: ꝛ hmõi veri equos erãt ꝛ veri equites: ꝛ ſic nõ debebãt noiari per ſimilitudinẽ ſed ꝑ eſſentiã ꝛ realitateʒ. Silr ꝙ dicit. Velut pplˢ fortis ꝓparat' ad p̃liũ: ꝛ quaſi fortes current: ꝛ q̃ſi bellatores aſcendẽt muꝝ: ꝛ m̃lta ſimilia que hic ponũtur: magis ꝓprie dicerentur ſine ſimilitudine. poſſet eñ dicere de pplo chaldeoꝝ grecoꝝ ꝛ hmõi tẽpore ſui dñij ꝙ erat pplˢ fortis ꝓparat' ad p̃liũ: ꝛ ꝙ erant viri bellatores ꝛ hmõi. Vnde hec ſecunda expoſitio videtur planior q̃rum ad ſenſum literaleʒ. Si aũt q̃ratur ſenſus figuratiu': q̃õ tamẽ nõ eſt p̃ntis ſpeculatõis: ꝑ erucã notat̃ libido: ꝑ locuſtã inanis glia: ꝑ brucũ ingluuies vẽtris: ꝛ ꝑ rubigines ira: ꝓut hꝫ in gloſa vbi multa alia figuratiua circa hoc tradũtur.

Ca. ii.

c Canite[a] tuba in ſyon: vlulate in monte ſancto meo. Conturbentur[b] oẽs habitatores terre: quia[c] venit dies dñi. q:[d] ꝓpe eſt dies tenebraꝝ ꝛ caliginis: dies nubis et turbinis. Quaſi[e] mãe expãſum ſup mõtes populus multus et fortis. Similis[f] ei nõ fuit a principio: ꝛ poſt eũ non erit uſq3 in annos generationis ꝛ generationis. Ante[g] faciem eius ignis vorans:

Replica.

In primo capitulo iohel poſtil. inquirens quib' iohel ꝓphetauerit oſtendit beatũ Hieronymũ varie loq̃ in prologo hu' ꝓphe ꝛ ad paulinũ de oib' ſacre ſcripture libris: ꝑ cõſequens e' dicta declinat. Sʒ burgen. ſaluans beatũ hiero. a cõtradictõe ꝛ bene. dicit quedã que nõ videntur vera. dicit nãq3 de regno duodecĩ tribuũ nulla fit ſpãlis mẽtio i tota ꝓphetia iohelis cui' falſitas videri põt. Nã ſicut regnũ. x. tribuũ deſignat̃ ꝑ ephraĩ ꝛ ſamariã. ita etiã in libris Reg. iij. ꝛ. iiij. ꝛ paly po. ij. decẽ tribus ſignificãt̃ per regnuʒ iſrael: q: poſt receſſum. x. tribuũ a regno roboã: ſemper regnũ iſrael in ſcriptura eſt diſtinctũ cõtra regnũ iuda. Nũc aũt in tertio capitulo iohel diſtincte loq̃tur de vtroq3 dicẽs. Cũ cõuertero captiuitatẽ iuda ꝛ iſrael. ꝛ infra. Vocat de' hereditatẽ ſuã iſrael. Et ca. vltimo iohel diſtinguit inter illa duo regna dicẽs. Dñs de ſyon rugiet ꝛ de hierlʒ dabit vocẽ ſuã ꝛ dñs ſpes populi ꝛ fortitudo iſrael ꝛc. patet igitur ꝙ ꝑ falſum nititur defendere beatũ hiero. q̃ nõ indiget ſua defenſione: quia poſtil. bea. hiero. non improbat ſʒ declinat: ꝛ nõ immorat̃ nec curat propter rões quas põit de vidua in iſrael ꝛc. que vide in poſtil. Nec põderãda eſt replicatõ burgen. cõtra poſtil. q: dicit de metaphoris quib' hoies ſignificãtur ꝑ beſtias ꝛ econuerſo: tales eñ tranſſumptões ad diſputationem non pertinent.

Capitulum. ij.

Canite. Hic cõſequẽter inducit propheta ad lamẽtũ pro vaſtatione terre fienda ꝑ quatuor regna ſupradicta dicens.
a Canite. filij: nõ canticũ leticie ſed triſticie: ideo ſubdit̃. Vlulate ꝛc. b Cõburẽtur oẽs hitatores terre.i. totius iudee.
c Quia venit dies dñi.i. tp̃s ſue vltionis. d Quia prope eſt dies tenebraꝝ ꝛc.i. tp̃s m̃ltaꝝ miſeriaꝝ ꝛ calamitatũ: q̃õ potiſſime hꝫ locũ in prima deſtructõe tẽpli per chaldeos: ꝛ ſecunda per romanos: ꝛ in e' prophanatõe ꝑ grecos: q̃n antioch' abbominãdũ ydolũ poſuit in tẽplo dei.i. Mach. i.
e Quaſi mane expanſum: mane eſt principiũ diei: que cũ incipit luceſcere ſup terrã ſtatim expãditur ſup totã terraʒ ab oriẽte in occidẽtẽ. ꝛ in hoc notat exercituũ multitudineʒ: qui de q̃tuor regnis ſupradictis venerũt cõtra iudeã. f Similis ei non fuit. q̃libet eñ in aliq̃ cõditione excellit alios vt pote popul' aſſirioꝝ in cupiditate: chaldeoꝝ in ferocitate: grecoꝝ in doloſitate. plus eñ nocuit hoc regnũ iudeis doloſitate q̃ʒ poteſtate. vt pʒ. i. ꝛ. ij. Machabeoꝝ. Romanoꝝ vo in p̃tãte: propt̃ q̃õ illud regnũ vocat̃ ferreũ. Dañ. ij. ca. q: ſicut ferrũ domat oĩa: ita regnũ romãoꝝ domauit alia reg̃. g Añ facie e' ignis vorãs. q: p̃io ingreſſu iudee cõburebant villas non clauſas: fugientibus inde habitatorib'. h Et poſt eũ exurẽs flama. quia habita victoria cõburebãt ciuitates munitas: ꝛ maxie popul' chaldeoꝝ ꝛ romanoꝝ q̃ cõbuſſerunt ꝛ tẽplũ. i Quaſi hortus voluptatis terra corã eo.i. erat pulcra ꝛ plena fructib' hominis ãte aduentũ cuiuſlibet exercit'. k Et poſt eũ ſolitudo deſerti: q: in receſſu ſuo dimittebant terrã vaſtatã.

l Neq; eſt qui effugiat eum.ſ.pauci poterant effugere propter perſequentiū velocitatem: ideo ſequitur. m Quaſi aſpect⁹ equoꝝ velociter currentiū. n Et quaſi eq̄tes ſic currēt.ſ.pedites. o Sicut ſonit⁹ q̄drigaruʒ ⁊c. in hoc etiam notatur multitudo aduerſarioꝝ ex magno ſonitu qui cauſabatur ex fragore armoꝝ ⁊ ſceſſu turbaruʒ.

p Velut popul⁹ fortis ⁊ pparat⁹ ad pliū.ſ.munit⁹ oī genere armorum.

q A facie eius cruciabūtur populi.ſ. ex ſolo aſpectu.

r Oēs vul. redigen. in ollaʒ.ſ.in olle nigredinē ex anxietate ⁊ ex fumo pcedente ex igne acceſſo ab eis per oīa loca iudee.

s Sicut fortes currēt nō īpediti armorum pondere.

t Quaſi viri bellatores.ſ. exercitati in arte bellandi.

v Aſcen. mu.ſ. ad ciuitates occupandū.

x Viri in vijs ſu. grad. ⁊c.ſ.ita ordinate incedent ꝙ non nimis ſeparabūtur abinuicem nec nimis cōſtringent. Dicit eī Vegeti⁹ libro de re militari ꝙ iſta eſt optia diſpoſitio bellantiū: ita ꝙ per nimiā ſeparationē aduerſarij nō ingrediantur aciē: ⁊ p nimiā cōiūctionē vn⁹ nō īpediat aliū ad inuadēdū aduerſarios. y Sʒ ⁊ p feneſtras cadēt ⁊ nō demolientur.ſ.ſi cōtingat eos p feneſtras domoꝝ intra cadere nō ledent inde. In hebreo tñ hr̄. In armis ſtabūt ⁊ vtile nō querēt.ſ. nō querēt diuitias pricipalit̄ ſed interficere hoīes: ⁊ hec videt̄ verior litera: qꝛ de feneſtris ſeqtur. z Per feneſtras intra. q̄ſi fur.ſ.ita latēter ꝙ exiſtes intra ſibi de defēſione nō poterāt prouidere. a A facie ei⁹ cōtremuit terra.ſ.hoīes in terra habitātes. b Moti ſunt celi.ſ.āgeli q̄ ſunt ciues celeſtes. Angeli.n. ad cuſtodiā diuerſaꝝ gentiū deputati pugnāt adinuicē p gētib⁹ ſue cuſtodie cōmiſſis: vt hr̄. Dan.x. quā pugnā exponit dionyſi⁹ etiā de bonis angel. tñ hec pugna eſt inter eos ſine diſcordia: vt ibidē plen⁹ fuit dictū: ⁊ hec pugna vocat̄ hic motio celoꝝ. c Sol ⁊ luna obtenebrati ſūt: locutio metaphorica p quā intelligit̄ hoīm tribulatio magna: eo mō loquēdi q̄ dr̄ etiā vulgariter tp̄s nubilū tenebroſuʒ: vnde dicit poeta. Cū fueris felix multos nūerabis amicos. Tp̄a ſi fuerint nubila ſolus eris. d Et dominus dedit vocē ſuam.ſ. immittēdo iudeis terrorē.

Ante faciē exercit⁹ ſui. eo ꝙ erāt executores diuine iuſticie. licʒ hoc facerēt iniq̄ volūtate: vt frequēter dictū ē.ſ. in eſaia ⁊ hieremia. f Qꝛ mul. ſunt nimis ca. eius. q̄libet.n. dictoꝝ exercituū fuit valde magn⁹ in multitudie ⁊ fortitudie. g Magn⁹ eñi dies dñi.ſ.in oſtēſione ſue vindicte: iō ſubdit̄ h Et q̄s ſuſtinebit eū. q.d. ꝓpheta: nō poterim⁹ ſuſtinere: ⁊ hoc maxie apparuit i ciuitatis ⁊ tēpli deſtructiōe p̄ p chaldeos: ⁊ ſcđo p romanos.

et[b] poſt eū exurēs flāma. Quaſi[i] hortus voluptatis terra corā eo: et[k] poſt eū ſolitudo deſerti: neq;[l] eſt q fugiat eū. Quaſi[m] aſpectus equoꝝ aſpect⁹ eoꝝ: et[n] quaſi equites ſic currēt. Sicut[o] ſonitus q̄drigaꝝ ſup capita montium exiliēt: ſicut ſonit⁹ flāme ignis deuorantis ſtipulā velut[p] ppl's fortis pparatus ad pliū. A[q] facie ei⁹ cruciabūtur populi oēs[r] vult⁹ redigentur in ollā. Sicut[s] fortes currēt: q̄ſi[t] viri bellatores aſcendēt[v] muꝝ. Viri[x] in vijs ſuis gradiētur: ⁊ nō declinabūt a ſemitis ſuis. Vnuſq̄ſq; fratrem ſuū nō coartabit: ſinguli i calle ſuo ābulabūt. Sʒ[y] ⁊ p feneſtras cadēt ⁊ nō demoliētur. Vrbeʒ ingrediētur: i muro currēt. Domos cōſcendēt: per[z] feneſtras intrabūt quaſi fur. A facie[a] ei⁹ contremuit terra: moti[b] ſunt celi. Sol[c] ⁊ luna obtenebrati ſunt: et ſtelle retraxerūt ſplendorē ſuū. Et[d] dñs dedit vocē ſuā ante[e] faciē exercitus ſui: qꝛ[f] multa ſunt nimis caſtra eius: qꝛ fortia ⁊ faciētia verbum ei⁹. Magnus[g] eñi dies dñi ⁊ terribil' valde. Et[h] q̄s ſuſtinebit euʒ. Nūc[i] ergo dicit dñs: Cōuertimini[k] ad me in toto corde vr̄o: in[l] ieiunio ⁊ fletu ⁊ in plāctu et[m] ſcindite corda vr̄a et[n] nō veſtimēta veſtra. Et[o] cōuertimini ad dñm deū veſtrū: qꝛ[p] benign⁹ et[q] miſericors eſt: patiēs[r] et[ſ] multe miſericordie et[t] pſtabilis ſuper malicia. Quis[v] ſcit ſi cōuertatur ⁊ ignoſcat: et[x] relinq̄t p⁹ ſe bn̄dictionē. Sacrificiū[y] et libamē domino deo noſtro. Canite[z] tuba in ſyon: ſanctificate[a] ieiuniū vocate[b] cetū: cōgregate ppl'ʒ: ſanctificate eccleſiā: coadunate ſenes: cōgregate puulos: ⁊ ſugētes vbera. Egrediatur[c] ſpōſus de cubili ſuo: ⁊ ſpōſa d' thalamo ſuo. Inter[d] veſtibulū et[e] altare plorabunt[f] ſacerdotes miniſtri dñi: et dicēt. Parce[g] dñe parce ppl'o tuo: et[h] ne des hr̄ditateʒ tuā in[i] opprobriū: vt[k] dominentur eis natiōes. Quare[l] dicūt in pplis: vbi ē de⁹ eoꝝ. Zelatus[m] ē dñs terrā ſuam et pepcit ppl'o ſuo. Et rn̄dit dñs ⁊ dixit ppl'o ſuo. Ecce[n] ego

i Nūc ergo. Poſtq̄ ꝓpheta p̄dixit deſolatoria h̄ incipit denūciare cōſolatoria: ⁊ qꝛ act⁹ actiuoꝝ ſunt in patiēte ⁊ diſpoſito: iō prio īducit ppl'm ad debitā diſpoſitionē: ſecūdo denūciat diuinā cōſolationē. ibi Zelat⁹ eſt. Debita vō diſpoſitio ad pceptiōeʒ diuie cōſolatiōis eſt veritas pnie ⁊ cōtritiōis. Math.v. Beati q̄ lugēt qm̄ ipſi cōſolabūtur: iō dicitur in perſona domini.

k Cōuertimini ad me in toto corde veſtro.ſ. veraciter ⁊ integraliter.

l In ieiunio ⁊c. carnes affligēdo vt ſpūs ad deum eleuet. m Et ſcindi. cor. veſtra. malas cogitatiōes reſcindēdo

n Et non veſti. veſtra mos erat iudeis i triſticia poſitis ſua ſcindere veſtimēta. vt pʒ in pluribus locis vete. te. ſed h̄ parū valet aut nihil niſi aſſit ſciſſio cordis mō dicto. o Et conuertimini ad dñm. ei⁹ miſericordiā implorādo.

p Qꝛ benign⁹.ſ. effectu

q Et miſericors eſt.ſ. in affectu. dr̄ eñi miſericors q̄ miſeriaʒ alteri⁹ cordi accipit ad releuandum.

r Patiēs. cōuerſiones peccatoꝝ expectando.

ſ Et multe miſericordie citra cōdignū puniēdo

t Et pſta. peccata condonādo. v Quis ſcit ſi cōuertatur ⁊ ignoſcat ⁊c. Spūſſanct⁹ eñi tangit corda ꝓphetaꝝ ſm ſuū arbitriū plus ⁊ min⁹: ⁊ iō aliq̄n p eos denūciat ſic penas futuras: ꝙ licet tūc ſint certi ꝙ talis reuelatio eſt a deo: tñ adhuc ignorāt aliq̄n vtrū ſit ꝓphetia p̄deſtinationis q̄ ſp̄ implet̄: vel ſolū cōminatiōis que ꝓpter pniam impedit̄: ſicut ionas dixit. Adhuc.xl. dies ⁊ niniue ſubuertet̄: ⁊ tūc ignorauit ꝙ hoc eſſet īpediendū ꝓpter pniam niniuitaꝝ: ⁊ ſic iſta ꝓpheta de plagis ſupra poſitis ignorabat: ⁊ iō v̄bum iſtud. Quis ſcit ⁊c. nō dr̄ in pſona dñi: q̄ certitudinalit̄ cognoſcit oīa futura: ſʒ in pſona ꝓphete. x Et relinquat poſt ſe bn̄dictiōes.ſ. ſuā grām in bn̄ficijs tpalib⁹ ⁊ ſpūalib⁹. y Sacrificiū ⁊ libamē dño deo nr̄o. ſubintelligit̄ fiat: ad placādū eius irā. z Canite tuba in ſyon. ad ppl'i cōuocatiōeʒ. a Sāctificate ieiuniū. p carnis mortificatiōeʒ b Vocate cetū ⁊c.ſ. oēs vtriuſq; ſexus ⁊ etat̄: vt ex cōi afflictiōe ⁊ depcatiōe eiꝰ placet̄ de⁹: ⁊ hoc mō fecerūt niniuite ione.iij.

c Egrediat̄ ſpōſus ⁊c. q.d. nō eſt tp̄s vacādi amplexib⁹ ſed luctib⁹.

d Inter veſtibulū.ſ. tēpli. e Et altare.ſ. holocauſti. f Plorabunt ſacerdotes. cū lacrymis ⁊ deuote depcātes. g Parce domine parce ppl'o tuo. a pēa quā demeruit p ſuo peccato. h Et ne des hr̄ditatē tuā.ſ. iudeā: q̄ dr̄ dei hereditas rōe ſupradicta ca.i.

i In opprobriū.ſ. ſeruitutis gētib⁹ alienis: iō ſubdit̄. k Vt dominētur eis natiōes. Et hoc pʒ qđ ſupra dictū ē.ſ. ꝙ iohel nō ſolū prophetauerat de vaſtatiōe terre p erucā bruchū ⁊c. vt dic̄ Ra. ſa. q̄ nō hn̄t dñiū ſup hoīes: ſʒ etiā de vaſtatorib⁹ futuris p q̄tuor regna ſupradicta q̄ ſucceſſiue acceperūt dñiū in iudea. l Quare dicūt in po. vbi eſt deus eoꝝ. ſic.n. dixerūt gētiles poſt vaſtatiōeʒ iudeoꝝ deriſorie inſultantes: ꝙ de⁹ eoꝝ nō poterat eos ſaluare. m Zelatus eſt rex. Hic ꝯñr ꝓpheta p̄dicit diuinā cōſolatiōeʒ et p̄ q̄ntū ad multiplicatiōeʒ in bonis: ſecūdo q̄ntū ad vltiōeʒ de inimicis. ibi. Veniā q̄d mihi. Prīa in duas. p̄ ꝓmittit bōa tpalia: ſecūdo ſpūalia vt ex ſenſibilib⁹ ad intelligibilia deducātur, ſecūda, ibi, Et erit, Circa primū p vaſtat. dē terreua-

ſcentiū per erucā: bruchū ꝛc. denūciat fertilitatē fructuū loquēs in pſo‑
na dñi. d. n Ecce ego mittā vobis frumētū ꝛc. Dicit eīn Ra. ſa. ꝙ
poſt illā famē que fuit tpe ioram ſecuta eſt adeo fertilitas magna pro
pter qḋ mulier q̄ cū filio pegrinata fuerat in terra philiſtinoꝝ de conſi
lio heliſei reuerſa fuit in iudeā fame tranſacta. iiij. reg. viij. o Et
nō dabo vos vltra ob‑
probriū in gentib⁹. Tē‑
pore eīn illius famis mł
ti cogebātur exire de il‑
la terra ꝛ ſuſtiere obpro
bria in terra aliena. Sci
endū tñ ꝙ p li vltra: nō
itelligitur ppetuitas ſꝫ
aliq̄ tpis lōgitudo: ſic
diffuſius fuit dictū ſup
illud Eſai. ij. Non leua
bit gens ɔtra gentē gla
diū nec exercebūtur vl
tra ad pliū. p Et
eū q̄ ab aq̄lone eſt pro‑
cul faciā. i. regnū aſſyri
orū: vt dicūt aliqui. q̄:
tpe ezechie fugit cōfuſi
biliter de iudea. iiij. reg.
xix. Ra. ſa. hoc exponit
de cetu aīaliū p̄dictorū
ſ. eruce bruci ꝛ alioꝝ. ꝛ
hoc magis cōſonat lr̄e
ſequēti cū d̄r. q Et
expellā eū in terrā inuiā
ꝛ deſertā. vbi nō eſt ha
bitatio hoīs. Sēnache
rib eīn fugiens rediit in
terrā ſuā ab hoībus habitatā. r Faciē eius cōtra mare orientale
iſtud eſt mare mortuū qḋ terminatur ad orientalē angulū terre pmiſſio
nis v̄ſus deſertū egypti: ꝛ p hoc inſinuat ꝙ ille cet⁹ erucaꝝ brucorū
ꝛ alioꝝ nō intraret iudeā. ex quo p̄ma pars hēret aſpectū ad extremū
angulū iudee. s Et extrema ei⁹ ad mare nouiſſimū. i. magis elō‑
gabit a terra veſtra q̄ ps p̄ria. t Et aſcēdet fetor ei⁹ ꝛc. q: qñ ta‑
lia aīalia moriūtur in magna multitudine: de putrefactōne ſurgit ma‑
gn⁹ fetor ꝛ aeris corruptio: ſic̄ dicit hiero. ſe vidiſſe in illa terra. Et h̄
patēt ꝙ nō loq̄tur hic ſcriptura de exercitu ſennacherib ab āgelo peuſ‑
ſo vt h̄r. iiij. reg. xix. q: illa peuſſio talis fuit ꝙ corpa fuerūt incinerata
ſub veſtib⁹ ꝛ armis: de talib⁹ aūt nō aſcēdit fetor. v Quia ſup‑
be egit. Per hoc arguūt alij ad ɔriū. ſ. ꝙ intelligatur d̄ exercitu ſenna
cherib: q: ſupbia in bruco et eruca ꝛ talib⁹ nō hꝫ locū. Ad qḋ dicēdū
ꝙ licet v̄tutes ꝛ vicia nō ſint in brucis ꝛ talibus ppꝛie: ſunt tñ loquē
do large: ſicut agnus d̄r māſuet⁹ vulpes doloſus: ꝛ equ⁹ recalcitrās
ꝛ ſupbus: ꝛ hoc mō d̄r de cetu locuſte bruci ꝛ alioꝝ ꝙ ſupbe egit pro
exceſſu in corroſione terre naſcētiū. Cōſequēter cōſolat̄ hitatores ter
re dicēs. Noli timere terra ꝛc. x Aīalia bruta. de terre naſcētiū abū
dātia: ꝛ pꝫ litera. y Et filij ſyon exultate. nō p diſſolutionē ſed p
deuotōes: iō ſubdit̄. In dño ꝛc. z Q: de vo. do. iuſticie. i. doctores
accipiēdo ſingulare p plurali: ſicut Exo. viij. Uēit muſca grauiſſima.
Et vt dicit ra. ſa. Per hoc intelligūtur, pphete illi⁹ tēporis ppl'm reuo
cātes ad bonū. ſ. iohel ꝛ alij pphete ſibi cōtēpanei. ſ. heliſeus ionas:
ꝛ alij plures ſm ra. ſa. ſm v̄o hiero. iohel pphauit tardi⁹ ꝛ ſic cōtēpo
ranei fuerūt ſibi oſee eſaias ꝛ ceteri illi⁹ tpis. In p̄cedentibus tñ ſecu
t⁹ ſū dictū ra. ſa. q̄ videt̄ mihi q̄ñtū ad h̄ dicere pbabili⁹ ſicut tetigi in
pꝛīcipio huius pphetie. a Et deſcēdere faciet ad vos ymbrem.
ad fecūditatē terre cōuenientē. b Sicut in pꝛīcipio. i. anteq̄ fieret
terra ſterilis p corroſionē eruce: bruci ꝛ alioꝝ. c Et red. vo. ānos
quos come. lo. ꝛc. i. tanta erit fertilitas q̄ recōpēſabit̄ qḋ fuit ſic cor‑
roſum. d Fortitudo mea. q. d. illa corroſio fuit facta ex ordine iu‑
ſticie mee. ꝛ nō locuſtaꝝ virtute. e Et laudabitis nomē dñi dei ve
ſtri: eo ꝙ reddidit vobis fertilitatē mirabilē vltra ſpē hūanā.
f Et nō confun. po. me. ex ſimili ſterilitate. g In ſempi. In heb.
h̄r. In ſeculū: qḋ nō iportat ppetuitatē ſeu tpe niſi vſq; ad iubileum:
etiā ſi iubileus nō diſtet p multos ānos. h Et ſcietis: p experienti
am hōi a me collati. i Et non confundetur populus meus in eter
num. In hebreo habetur. In ſeculum.

Capitulum. iij.

mittā vobis frumētū ꝛ vinū ꝛ ole
um: ꝛ replebimini in eis: et^o non da‑
bo vos vltra obprobriū in gētib⁹
Et^p eū q ab aq̄lone eſt ,pcul faciā
a vob: et^q expellā eū in terrā inuiā
ꝛ deſertā. Faciē^r ei⁹ cōtra mare o
riētale: et^s extremū ei⁹ vſq; ad ma
re nouiſſimū. Et^t aſcēdet fetor ei⁹
ꝛ aſcēdet putredo ei⁹ q:^u ſuperbe
egit. Noli timere terra: exulta ꝛ le
tare: qm̄ magnificauit dñs vt face
ret. Nolite timere aīalia^x regionis
q: germinauerūt ſpecioſa d̄ſerti q:
lignū attulit fructum ſuū: ficꝰ ꝛ vi
nea dederūt virtutē ſuaꝫ. Et^y filie
ſyon exultate ꝛ letamini in dño deo
veſtro: q:^z dedit vobis doctorem
iuſticie: et^a deſcēdere faciet ad vos
ymbrē matutinū ꝛ ſerotinuꝫ: ſic^b
in pꝛīcipio. Et implebūtur aree fru‑
mēto: ꝛ redundabūt torcularia vi
no et oleo. Et^c reddā vob annos
quos comedit locuſta bruc⁹ ꝛ ru‑
bigo et eruca: fortitudo^d mea ma‑
gna quā miſi in vos. Et comede
tis veſcētes et ſaturabimini: et^e lau‑
dabitis nomē dñi dei veſtri: q fec̄
mirabilia vobiſcū. Et^f nō cōfūde
tur ppl's me⁹ in^g ſempiternuꝫ: et^h
ſcietis q: in medio iſrl' ego ſū. Et
ego dñs de⁹ veſter: et nō eſt ālī⁹
et^i non cōfūdet̄ ppl's me⁹ i eternū

Capitulum. iij.

e Et^a erit poſt hec effundā^b
ſpiritū meū ſup^c oēm carnē
et^d pphetabūt filij veſtri ꝛ filie ve

Et erit poſt hec. Hic incipit capitulū in hebreo. ſigna
tio v̄o capituloꝝ in biblijs noſtris eſt frequēter defe‑
ctiua. q: frequēter nō ſeq̄tur ſignationē hebraicā: nec
etiā hieronȳ. vt pꝫ in antiq̄s biblijs ſm hiero. ſigna‑
tis. Poſtq̄ denūciauerat ,ppheta pp'lo multiplicationē in bo
nis tpalibus: hic
ɔñter idē denūciat
in ſpūalib⁹: ꝛ q̄a
vet⁹ teſtamētum
pmittebat tēpo‑
ralia. Eſa. i. Si
audieritꝭ me bo‑
na terre comede‑
tis. Nouū aūt te
ſtamētū pmittit
ſpūalia. Math.
iij. Penitentiam
agite: appropin‑
quabit. n. regnū
celoꝝ: ideo prece
dens pmiſſio de
tpalibus fuit im
pleta tēpore ve.
teſta. vt p̄dictū ē
iſta vero tpe no‑
ui teſtamēti: veni
debit̄. vñ ꝛ Ra.
ſa. dicit: ꝙ iſtud
eſt referendū ad
tpa futura: p qḋ i
telligit̄ tps meſ‑
ſie quem dicit ad
huc venturū: ꝛ ꝙ
in tempore eius dabitur abūdanter ſpūſſanctus q̄ñtum ad do‑
num pphetie. ꝛ ad alia multa mirabilia: ꝛ ꝙ cōgregabit oēs
iudeos per orbē diſperſos ꝛ ſubiugabit eis omnes gētes terre.
Et hanc ſniam applicat ad ɔñtem literā vſq; ad finē hui⁹ p‑
phetie: ppter qḋ aliq̄ expoſitores noſtri exponētes hūc paſſuꝫ
de reditu captiuitatis babylonice tpe quo dat⁹ fuit ſpūs pro‑
phetie eſdre aggeo ꝛ zacharie magis iudaizāt q̄ ipſe ad hoc q̄
ipſe. Dimittam⁹ igit̄ dictū ra. ſa. q̄ñtū ad illud qḋ eſt falſitat̄. ſ.
ꝙ xp̄s ſit ventur⁹: ꝛ q̄dā alia ad hoc ɔñia: ꝛ accipiam⁹ illud qḋ
eſt veritatis. ſ. ꝙ paſſus iſte ſit ad tps xp̄i referendus ꝛ ſm hoc
pars iſta in duas diuidit̄: q: pꝛio pōitur id qḋ ē iā impletū in ad
uētu xp̄i pꝛio. ſecūdo qḋ reſtat iplēdū in aduētu ſecūdo: ibi. Et
dabo pdigia. Circa primū ſciēdū ꝙ hanc literā allegat Petr⁹
ap'ls. act. ij. tanq̄ iplerā ad literā in miſſione ſpūſſancti die pē‑
th. ſup ap'los alioſq; credētes i ſigno viſibili: ppter qḋ nō ē ex
ponenda aliter ad literā a catholicis vt videt̄: ꝛ ſm hoc dicitur
a Et erit poſt hec. ſ. poſt tēpus veteris teſtamēti. b Effū
dā ſpiritū meū ſup oēm carnē: qḋ exponit Ra. ſa. ſic. i. ſup oēm
hoīem. cui⁹ erat cor teneꝝ ad modū carnis. i. nō obſtinati i pec
catis: ꝛ ſm hoc d̄r ezechiel. xxxvi. Auferā cor lapideū de carne
veſtra ꝛ dabo vobis cor carneū. i. per deuotionē diſpoſitū ad
grām ſpūſſancti: ꝛ talia erāt ap'lorum alioꝝq; diſcipuloꝝ cor
da. vl' al'r pōt dici. c Sup om. car. i. ſup iudeos ꝛ gētes idif
ferēter ſm ꝙ h̄r Act. x. ppter qḋ dicitur ad Ro. x. Nō eſt diſtin‑
ctio iudei ꝛ greci. nā idē dñs oīm diues in oēs qui inuocāt euꝫ
abūdanter dando eis ſpiritūſanctū. d Et pphetabunt fi
lij veſtri ꝛ filie veſtre. i. indifferenter dabit̄ ſpūſſanct⁹ vtriq; ſe‑
xui: vnde ꝛ in die penthe. inter apoſtolos erant mulieres ſm ꝙ
d̄r Act. i. Hi erant pſeuerātes vnanimit̄ in orōe cū mulieribus
ꝛ Maria matre ieſu. ꝛ ſtatim ſubdit̄ de ſpūſſancti deſcēſu. Et
dū cōplerentur dies penthecoſtes ꝛc. Act. xxi. d̄r. Erant autem
philippo quatuor filie v̄gines pphetātes. f Iuuenes ve
ſtri. i. hōibus cuiuſlibet etatis dabitur ſpiritus pphetie.
e Sōnia ſomniabūt. i. reuelatōnes diuinas in ſomnijs hēbūt
ad quas aīa eſt mag̃ tūc diſpoſita: ppter abſtractionē ab exte
rioꝛib⁹ ſenſib⁹: vt plen⁹ dixi in pꝛincipio libꝛi pſalmoꝝ.
g Sed ꝛ ſup ſeruos meos. In primitiua eīn eccleſia omnib⁹
baptizatis dabat̄ ſpūſſanctus in ſigno ſenſibili per ipoſitionē
manuū apoſtoloꝝ. vt h̄r. Act. viij. ꝛ in pluribus alijs locis. Et

adhuc omnibus baptiʒatis niſi obicē ponāt datur gratia ſpi‑ritusſancti:licet nō in ſigno viſibili. b Et dabo. Hic conſe‑quēter ponit q̄ reſtat adimplēdū circa ſcdm xpi aduētū. Aliq̄ tñ exponūt tanq̄ ipletum in primo aduētu:ſed nō videt mihi q̄ litera cōcordet:ppter qḋ reducendū eſt magis ad tps ſecun‑di aduētus. Cir‑

merita ⁊ demerita oim.⁊ ſic ꝗtū ad electos ⁊ reprobos apparebit oi‑bus xpi iudiciū eſſe iuſtū. c Sup pplo meo ⁊ hereditate mea iſrl. Iſta hereditas eſt vniuerſalis eccleſia ſeu cōgregatio fideliū a primo abel iuſto vſq; ad vltimū electū q̄ in fine mūdi naſciturus eſt.vt dicit Grego.omel.vij. d Quos diſpſerūt.captiuādo ⁊ in exiliū mittē‑

ca qḋ ſciēdum q̄ chriſto aſcenden te in celuꝫ angeli apparētes denū ciauerūt eius ad uētū ad iudiciuꝫ dicentes. Act.i. Viri galilei q̄ aſſūptus eſt a vobis in celū ſic veniet ſcꝫ ad iudiciū:vt exponūt oēs do‑ctores ſancti. Da‑ta vero ſpūſſancti ī ſigno viſibili fu it māifeſtatō xpi ad dexteras pris glorificati.ſꝫ qḋ dr Joh.vij. Nō‑dum eñ erat ſpūs dat⁹ q̄ ieſus nō‑dū erat glorifica tus. Et iō ſic an‑geli xpo aſcēdēte denūciauerūt aduētum ei⁹ ad iudiciū:ſic iohel ppheta denūci‑ans futurā miſſi onē ſpūſſancti in

ſtre. Senes veſtri ſomnia ſomni abūt:et iuuenes vr̄i viſiōes vide būt. Sꝫ ⁊ ſup ſuos meos ⁊ ancil las in dieb⁹ illis effūdā ſpm̄ meuꝫ et dabo pdigia in celo ⁊ in terra ſanguinē et ignē ⁊ vaporē fumi Sol cōuertet in tenebras:et lu na i ſanguiē:āteq̄ vēiat dies dn̄i magn⁹ et horribil̄. Et erit oīs qui inuocauerit nomē dn̄i ſalu⁹ erit q: in mōte ſyon:⁊ i hierl̄ꝫ erit ſal uatio:ſic dixit dn̄s:et i reſiduis q̄s dn̄s vocauerit. Q: ecce in dieb⁹ illis ⁊ in tpe illo cū cōuertero cap tiuitatē iuda ⁊ hierl̄m ꝯgregabo oēs gētes et deducā eas in valleꝫ ioſaphat:et diſceptabo cū eis ibi ſup pplo meo ⁊ hereditate mea iſrl̄:q̄s diſpſerunt in natōib⁹ et terrā meā diuiſerūt et ſup populū

meū miſerūt ſortē: Et poſuerunt puer in pſtibulo:et puellā vēdi derūt p vino vt biberēt. Verū qd mihi ⁊ vobis tyr⁹ et ſydon et oīs termin⁹ paleſtiorꝫ. Nūquid vltionē vos reddetis mihi. Et ſi vlciſcimini vos ꝯtra me:cito veloci ter reddā viciſſitudinē vob̄ ſuper caput vr̄m. Argētū eñ meuꝫ et aurꝫ tuliſtis et deſiderabilia mea:⁊ pulcerrima intuliſtis in delubra ve ſtra. Et filios iuda et filios hierl̄ꝫ vēdidiſtis filiis grecorꝫ:vt longe faceretis eos d̄ finib⁹ ſuis. Ecce ego ſuſcitabo eos de loco:in quo vēdidiſtis eos:et cōuertā retribu tionē veſtrā in caput vr̄m. Et vē dā filios veſtros et filias veſtras in manib⁹ filiorꝫ iuda:et vēnūda būt eos ſabeis genti longīq̄ quia

do:ſic potiſſime pꝫ de xpianis p tyrānos i ex‑iliū ⁊ captiuitatē miſſos ⁊ multiplr̄ miſſis
e Et terraꝫ meā diuiſe runt.ſ.terrā pmiſſiōis quā ſaraceni diuiſerūt ſibi:xpianis inde ꝑim eiectis ꝑtim occiſis.
f Et ſup po. meū miſe. ſortē.vt acciperent ſibi ꝑtes de mācipiis.
g Et poſuerūt puerꝫ in pſtibulū.abutētes pul cris iuuenib⁹ in vicio cō tra naturā. In hebreo aūt hr̄.Et poſuerūt pue rū p ꝑpēſis. Et accipi tur hic puerū p pueros in plurali. Frequēter.n. legim⁹ q̄ iuuenes xpi ani ab infidelib⁹ ſūt vē diti vt inde reciperēt pe cuniā
h Et puellaꝫ.id eſt pu ellas.
c Vēdiderūt p vino.ſ. vt de pcio haberent vi nū ⁊ alia vite neceſſaria Sciēdū tamē q̄ nō ſo lū p iſtis peccatis ꝯdē‑

ſigno viſibili ſtatim denūciauit tempus futuri iudicij:⁊ diuidi tur in duas partes:q: primo ponūtur ſigna precedētia iudiciū ſcdo iudicij exercitiū. ibi. Quia ecce. Circa primū dr̄. Et da bo pdigia ⁊c.iſta ſunt terribilia ſigna:aduētū iudicis ꝑceden‑tia:put expſſius dr̄ de ipſis. Math.xxiiij.⁊ Marci.xiij.⁊ Lu ce.xxi.Erūt ſigna in ſole ⁊ luna ⁊ ſtellis ⁊c. i Sāguinem. q: ante aduētū xpi ad iudiciū erit pſecutio antichriſti qua effū detur ſanguis inocētū. k Et ignē.ſ.cōflagratōis ꝑceden tem aduētū iudicis. l Sol cōuertet in tenebras.nō ſm̄ rē ſed ſm̄ apparētiā:q: abſcōdet eius lumē. m Et luna i ſan guinē.ſ.ſm̄ apparentiā ſicut cū patit eclipſim rubea videtur. n Anteq̄ veniat dies dn̄i.i.ſui iudicij. o Magn⁹.quia oēs ibi cōparebūt. p Et horribilis.ſ.peccatorib⁹ ⁊ impiis vnde j.petr⁹ ſic allegat.Et māifeſt⁹.q: tūc māifeſta erūt abſcō‑dita cordis noſtri. q Et erit.nō tpe iudicij ſed āte.pphete eñ frequēter de vno tpe trāſeūt ad aliud. r Oīs q̄ inuoca uerit nomē dn̄i.ſm̄ q̄ dicitur ad romanos.x. Corde eñ credit̄ ad iuſticiā:ore aūt cōfeſſio fit ad ſalutē. s Quia in monte ſyon ⁊ in hierl̄m erit ſaluatio.ibi eñ ſaluator noſter operatus eſt ſalutē p ſuā pdicationē:⁊ benedictā paſſionē. Pōt etiā hoc re ferri ad futurꝫ tps antichriſti quē dn̄s ieſus interficiet iuxta hie rl̄m in mōte oliueti cū magna pte ſibi adherentiū:⁊ ſic fideli bus nomē ei⁹ inuocātibus dicto mō erit ſaluatio a perſecutōe eius.
t Et in reſiduis.i.in illis qui decepti ab antichriſto tūc cōuer tentur ad chriſtū. v Quia ecce. Hic cōſequēter ponit iudi cij exercitiuꝫ:cū dr̄. x In diebus illis.i.cito poſt antichriſti pſecutionē. y Cū cōuertero captiuitatē iuda ⁊ hierl̄m.i.iu deos ab antichriſto deceptos:q̄ detecta falſitate eius p heliā ⁊ enoch ad xpm feruide cōuertētur. z Cōgregabo oēs gē tes.in generali iudicio a Et deducā eos in vallē ioſaphat que ē inter mōtē oliueti ⁊ hierl̄m:nō q̄ ibi oēs capiātur:ſed q: xps deſcēdens ad iudiciū appebit in aere ſup montem oliueti vnde aſcēdit in celū:⁊ iudicādi appebūt circa illū locū:ita q̄ ali‑qui erūt in valle ioſaphat ⁊ alij circa. b Et diſceptabo ibi cū eis.i.oſtēdā iudiciū meū iuſtū:q: tūc manifeſtabūtur oībus

nabūtur impij in vltimo iudicio:ſed p oībus aliis. Iſta eñ ſpecialiter exprimūtur:q: ſunt cōtra naturalē amorē ⁊ cōpaſſionē q̄ inter oēs ho‑mines dꝫ eſſe.illa eñ que ſunt eiuſdē ſpeciei naturalr̄ adinuicē cōpati untur.⁊ hoc mō Math.xxv. Saluator loquēs de cōdēnatione impi orum ⁊ remuneratōe iuſtorꝫ ſolū facit mētionē de opibus pietatis et eorꝫ ꝯtrariis:ꝗuis reſpōſuri ſint vniuerſalr̄ p oīb⁹ opib⁹ bōis ⁊ mal̄
b Verū.ſupra ppheta denūciauit multiplicatōnē in bonis.hic pñr de nūciat vltionē de inimicis:⁊ diuidit in duas ptes:q: pmo denūciat vl tio:ſecūdo mūdi cōſumatio:ibi. Cōſurgant. Pma adhuc in duas:q: pmo denūciatur vltio q̄dā implēda tpe ve.te. ſecūdo alio tēpore noui ſicut dictuꝫ eſt.ſ.de duplici collatione boni.ſcda ibi. Clamate. Circa primū ſciēdū q̄ tyrij ⁊ ſydonij ⁊ philiſtei erāt iudeorꝫ vicini:ppter qḋ debebāt eorꝫ miſerie ꝯpati:⁊ ipſi fuerūt mag̃ crudeles:q̄n reges aſſyriorꝫ ⁊ chaldeorꝫ iuerūt ⁊ exitauerūt ꝯ eos:ppter qḋ de eorꝫ punitōne fit h̄ mētio ſpālis:cū dr̄ i pſona dn̄i. d Verū quid mihi ⁊ vobis ⁊c. dicit aūt ſe deus pſecutionē pati in pplo iſrael ratione aliquorꝫ bono rū q̄ cū malis affligebātur:⁊ q: licet iudei meruiſſent affligi ⁊ captiua ri:tñ iſti iniq̄ voluntate exequebātur. e Nunq̄d vltionē vos red detis mihi.q.d.nō:q: vob̄ nō nocui ſed benefeci. f Et ſi vlciſcimi ni.ſm̄ intentionē veſtrā malā. g Cito velociter reddā viciſſitudi nē.i.penā debitā. Iſti eñ ppli poſt captiuitateꝫ iudeorꝫ ſatis cito fue rūt debellati ⁊ captiuati. h Argētū eñ meū ⁊ aurꝫ tuliſtis. in de ſtructione eñ hieruſalē ⁊ iudei iſti habuerūt partē in pda. i Et deſiderabilia mea ⁊ pulcerrima.i.ornamēta meo cultui deputata.
k Intuliſtis in delubra veſtra.ad ornādū loca ydolorꝫ. l Et fili os iuda ⁊c.q: ptem ſuā de mācipiis vēdiderunt grecis:qui per mare portauerūt eos longe. m Ecce ego ſuſcitabo eos ⁊c. qḋ fuit iple tū tēpore cyri qui dedit licentiā iudeis redeūdi:⁊ ad hoc exequendum miſit nūcios ⁊ literas p totū iperiū ſuū in quo erant loca ſaltē aliqua ad que mercatores greci duxerāt ad vēdēdū mācipia. Et cōuertam re tributionē veſtrā.inferēdo vobis ſimilē penā. n Et vendā filios veſtros.in ſeruos. o Et filias veſtras.in ancillas. p In ma nibus filiorꝫ iuda.i.p manus eorꝫ:qḋ dicūt aliq̄ impletū fuiſſe in libe ratione iudeorꝫ de babylonica captiuitate:q: ſecū adduxerūt de baby lone plures gētiles ⁊ illos poſtea vēdiderūt.ſed hoc nō videt cōueni enter dictuꝫ:quia gētiles q̄ venerūt cū eis de babylone venerūt volū

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

tarie ſalteꝑ maiori pte ⁊ erāt ad iudaiſmū₃ ꝯuerſi:ſicut dictum fuit .i.
Eſdre. Preterea illi erāt babyloniȷ ⁊ nō tyriȷ ſydoniȷ:⁊ philiſtei de q̄
bus hic agitur. Et iō videtur melius dicēdū hoc fuiſſe impletū poſtea
tēpore machabeoꝝ:qui pugnātes cōtra duces āntiochi frequēter eos
debellauerūt:⁊ multa mācipia inde vēdiderūt:inter que plura fuerūt
de iſtis locis:vnde ⁊ in
ter duces debellatos a
iudeis ponit̄ cēdebeus
dux maritim⁹:tyr⁹ autē
ſydon ⁊ philiſtea ſunt
loca maritima.

q Clamate. Hic ponit̄
alia vltio iplēda tēpore
noui teſtamēti:⁊ dicunt
aliq̄ q̄ erit vltio finalis
iudiciȷ:ſed litera videt̄
diſſonare q₂ dicitur hic.
Sanctificate bellū ſu/
ſcitate robuſtos:q₂ i fi/
nali iudicio nō ꝯgrega
būtur gētes ad bellan/
dū:ſed ad penas ⁊ pre
mia recipiēdū:⁊ iō vide
tur mihi q̄ ꝯuenientius
pōt exponi de pſecutōe
antixpi:q̄ violentia ar
moꝝ conabitur totalit̄
transferre dei cultū₃ ad
ſe.ſecunda ad theſſa.ij.
Oſtendens ſe tanq̄ ſit
deus.⁊ ſm hoc d̄r. Cla
mate hec in gentib⁹.i.
clamabitis vos miniſtri
antixpi:⁊ ſic erit expo/
nēdū in ſequētibus.
r Sanctificate bellum
i.cōfirmate cōtra colētes deū. In hebreo h̄r. Preparate bellū. v̄bum
enim hebraicū hic poſitū equocū eſt ad pparare ⁊ ſanctificare.
s Suſcitate robuſtos.vt adhereāt antixpo. t Cōcidite aratra
veſtra in gladios.i.alias occupatōes dimittite ⁊ ei adherete
v Infirm⁹ dicat ⁊c.i.nullus ſe excuſet quin ei obediat in xpianoꝝ p
ſecutōe. x Erūpite.i.venite cū magno impetu. y Et cōgrega/
mini ad antichriſtū.⁊ potiſſime in hierl̄m. vbi oſtēdet ſe tanq̄ ſit de⁹
ij.ad theſſa.ij. z Ibi occūbere faciet dn̄s robuſtos tuos.interfici
ens antixp̄m ⁊ maiorē ptem ſibi adherentiū. a Conſurgant. Hic
ꝯn̄r deſcribit̄ mūdi cōſummatio que ſeq̄tur dictā pſecutionē:⁊ diuidi
tur in duas ptes:q₂ p̄io deſcribit̄ finale iudiciū: vt addātur aliq̄ que
ſupra ſūt omiſſa:⁊ ſc̄do pene ⁊ p̄mia.ibi. Et ſcietis. Circa primū dicit̄
Conſurgāt ⁊ aſcēdāt gentes.ſ.de ſepulcris ſuis p generalē reſurrecti
onē. b In vallē ioſaphat:circa enī illū locū erit iudiciū vt p̄dictū
eſt. c Mittite falces.i.mittetis:⁊ hoc d̄r angelis qui erūt executo
res diuine iuſticie ſm q̄ d̄r Mathei.xiij. Meſſis v̄o conſummatio ſe
culi eſt:meſſores aūt ſunt angeli. d Quoniā maturauit meſſis.i.
venit tp̄s reddēdi penas ⁊ p̄mia p meritis. e Venite ⁊ deſcendi/
te.mecū ad iudiciū.tunc.n.xp̄s ventur⁹ eſt cū angelis ſuis. f Q₂
plenū eſt torcular.exuberāt ⁊c.repetitō eſt eiuſdē ad maiorē expſſionē
q₂ qḋ ſignificauit p meſſem hic ſignat p vindemiā. f Quia mul
ti.eſt malicia eoꝝ.q.d.pena nō eſt āplius differenda. g Popu/
li ppli in valle cōciſionis.tūc enī fideles ppli ab infidelib⁹ ſeparabū
tur. h Sol ⁊ luna obtenebrati ſunt.apparēte enī claritate iudicis
obfuſcabitur claritas luminū ad p̄ntiam luminis. i Et dn̄s de ſyō
rugiet.cōtra ipſos ſniam pferendo. k Et de hierl̄m dabit vocē
ſuā.iuſtis dicēdo. Venite benedicti patris mei ⁊c. ⁊ d̄r hic de ſyon ⁊
d̄ hieruſalē:eo q̄ locus iudiciȷ erit ibi:vt p̄dictū eſt. l Et mouebū
tur celi.ad receptionē iuſtoꝝ. m Et terra.ad receptionē reproboꝝ
q₂ locus gehēne ſub terra d̄r eſſe. n Et dn̄s ſpes ppli ſui. q₂ tunc
videbit dei ppl's q̄ nō eſt ſua ſpe defraudat⁹. o Et ſcietis. Hic cō
ſequēter deſcribūtur pene ⁊ p̄mia iudiciū generale ſequētia:⁊ p̄io pre
mia cū d̄r. Et ſcietis.vos iuſti. p Quia ego de⁹ veſter. videntes
me facie ad faciē. q Habitās in ſyon.ſ.celeſti. de qua dicit apl's
ad hebreos.xij. Acceſſiſtis ad mōtē ſyon ⁊ ciuitatē dei viuētis hierl'ȝ

dn̄s locutus eſt. Clamate[q] hec in
gentib⁹:ſanctificate[r] bellū₃:ſuſci
tate[s] robuſtos. Aſcēdant accedāt
oēs viri bellatores. Cōcidite[t] ara
tra veſtra in gladios ⁊ ligones ve
ſtros i lanceas. Infirm⁹[v] dicat:q₂
ego fortis ſū₃. Erūpite[x] et venite
oēs gētes de circuitu:⁊[y] cōgrega
mini. Ibi[z] occūbere faciet dn̄s ro
buſtos tuos. Cōſurgāt[a] ⁊ aſcēdāt
gētes in[b] vallē ioſaphat:q₂ ibi ſe
debo vt iudicē₃ oēs gētes in cir
cuitu. Mittite[c] falces qm̄[d] matura
uit meſſis. Veīte[e] ⁊ deſcēdite q₂[f]
plenū eſt torcular. Exuberāt tor
cularia:q₂[f] mltiplicata eſt malicia
eoꝝ. Ppli[g] ppli in valle cōciſiōis
q₂ iuxta eſt dies dn̄i in valle cōciſio
nis:ſol[h] ⁊ luna obtenebrati ſunt:⁊
ſtelle retraxerūt ſplēdorē ſuū. Et[i]
dn̄s de ſyon rugiet:et[k] de hierl̄m
dabit vocē ſuā. Et[l] mouebūtur ce
li et[m] terra et[n] dn̄s ſpes populi ſui:
et fortitudo filioꝝ iſrl'. Et[o] ſcietis
q₂ ego[p] dn̄s deus veſter hitās[q] in
ſyō mōte ſancto meo. Et erit hie
ruſalē ſancta:et[r] alieni nō trāſibūt
per eam āplius. Et[s] erit in die illa
ſtillabūt mōtes dulcedinē ⁊ colles
fluent lacte. Et per oēs riuos iuda
ibūt aque:et[t] fons de domo dn̄i e
gredietur:et[v] irrigabit torrentem
ſpinarum. Egyptus[x] in deſolationē
erit:⁊ idumea in deſertū p̄ditiōis
pro eo q̄ inique egerit in filios iuda
et effuderit ſanguinē innocētē i ter
ra ſua. Et[y] iudea in eternū habita
bitur:et hieruſalē in[a] generatōe ⁊
generatōnē. Et[b] mūdabo ſangui
nem eoꝝ quos[c] non mundaueram
et[d] dn̄s cōmorabitur in ſyon.

Explicit iohel ꝑpheta.

celeſtē:de qua ſubditur. Et erit hierl̄m ſancta. r Et alieni
nō tranſibūt p eā amplius.i.ꝑ:obi āplius nō erūt cōmixti cū
iuſtis:ſicut fuit in hierl̄m terrena ⁊ militāte eccleſia:q̄ eſt etiam
hierl̄m:vt d̄r in ſcriptura. s Et erit in die illa ſtillabūt mō/
tes dulcedinem ⁊c.p iſta intelligitur ſuauitas que erit in celeſti
patria ſic frequē
ter in plurib⁹ lo/
cis veteris teſta.
ac noui fruitō be
ata p ſenſibilia
delectabilia me/
taphorice deſig/
tur.
t Et fons de do
mo dn̄i egredie
id eſt plenitudo
beatitudinis ſi/
gnificata nomie
fontis.
v Et irrigabit
torrentē ſpinarū
i.illos qui in p̄nti
vita ad modum
ſpinarum fuerūt
areſacti p carenti
am delectabiliū
⁊ hoc ppter xp̄s
In heb. aūt h̄r.
Et irrigabit tor/
rētē ſethin.⁊ p h̄
poſſunt intelligi
corpora ſanctoꝝ
que tūc erūt icor/
ruptibilia ſicut ⁊
ligna ſethin ipu/
tribilia. ⁊ hoc e/
rit q̄a beatitudo
aīe redundabit ad corpora. Cōſequēter agitur de penis repro
boꝝ:cū dicitur. x Egyptus in deſolationē erit:⁊ idumea in
deſertū p̄ditionis.ſ.infernalis:⁊ per iſtas duas gentes intelli
gūtur generaliter oēs peccatores:iſti tn̄ ſpecialiter exprimūtur
q₂ egyptus filios iſrael iniq̄ oppreſſit:⁊ eſau a quo dicta ē idu
mea fratrē ſuū iacob innocētē pſecut⁹ fuit. In eā vero damna
natōis reproboꝝ exprimūtur ſpāliter peccata crudelitatis vt p̄
dictū eſt:⁊ ideo ſubditur. Pro eo q̄ inique egerit ⁊c. ſubintel/
ligunt̄ tn̄ oīa alia peccata. Cōſequēter reuertit̄ ad p̄miū bono/
rum dicēs. y Et iudea in eternū habitabitur. ſicut ſupra p
hieruſalē ⁊ ſyon metaphorice intelligit̄ ciuitas celeſtiū:ſic h̄ p
iudeā terra viuētiū:ſicut hiere.xxxiij. In dieb⁹ illis ſaluabitur
iuda.ibi per iudeā intelligitur oīs confitens deū corde ⁊ ore ⁊
operibus etiā ſm dicta antiquoꝝ hebreoꝝ: vt oſtēſum fuit ibi
dem:ſic in ꝓpoſito per iudeā que interptatur cōfeſſio intelligi/
tur patria celeſtis vbi eſt iugis confeſſio diuine laudis. pſ.
lxxxiij. Beati qui habitant in domo tua dn̄e ⁊c. a In
generatōe ⁊ generationē.i.ſine fine. b Et mūdabo ſangui
nē ⁊c.de cuius cōi iuſti affligūtur in p̄ſenti:ꝓpter qḋ ab hoīb⁹
ſenſibilia bona attendētib⁹ quoꝝ eſt maior numer⁹:ſm illud
Eccl'.i. Stultoꝝ infinit⁹ eſt numer⁹.reputātur deo odioſi ⁊ ſi ſi
iuſti:ſed in beatitudine celeſti declarabitur eoꝝ iuſticia:⁊ ſm h̄
dicit dn̄s. b Et mūdabo ſanguinē eoꝝ.i.illos tūc fuiſſe mū
dos oſtendā. c Quos nō mūdaueram.i.quoꝝ mūdiciā non
declarauerā in p̄nti vita hoībus attendētib⁹ tn̄ ſenſibilia bōa
d Et dn̄s cōmorabit̄ in ſyon.ſ.celeſti vbi clare ⁊ ppetuo vide
bitur ⁊ a ſanctis ꝓ ſua volūtate habebit̄ ad fruendū ad quā
fruitionē nos pducat qui cū patre ⁊ ſpū ſancto viuit ⁊ regnat i
ſecula ſeculoꝝ amē. In capitulo.ij. vbi dicitur i po
ſtilla. Hic cōſequenter inducit ꝑpheta. Additio.i.
Oc qḋ dicitur. Canite tuba. plane pōt intelligi q̄ pro
pheta inducit ppl'ȝ ad lamētū ꝓ vaſtatione terre fienda
per quatuor regna p̄dicta:⁊ adhuc magis ꝓpter de va
ſtatione fienda per chaldeos:eo q̄ paꝝ infra de hac vaſtatiōe
loquens dicit. Prope eſt dies tenebraꝝ. Conſtat aūt q̄ vaſta